

EPIKA
EPICKÉ ŽÁNRY

ЕПИКА

- od *épos* – slovo, vyprávění
- výpravná, narativní literatura, soubor kauzálně spojených prvků
- vypravěč (рассказчик), děj (действие), prostor (пространство), čas (время)

Distinktivní rysy:

- objektivita (объективизм)
- dějovost (сюжестность)
- monologická forma promluvy (монологическая форма высказывания)
- kombinace dialogu (диалог) a monologu (монолог) u postav, vypravěče nebo samotného autora
- bezpříznakový vyprávěcí čas (повествовательное время)
- vyprávění (повествование), popis (описание) a úvaha (рассуждение)
- prozaická výrazová forma (изобразительная форма)

Velká
(большая)

Střední
(средняя)

Malá
(малая)

VELKÁ EPIKA

EPÓS (ЭПОС)

- v řečtině: slovo, vyprávění, řeč, píseň, báseň
 - pomalu plynoucím děj, volné vrstvení epizod
 - hrdinové = neobyčejné osobnosti
 - pozůstatek mýtu
 - byliny (былины)
-
- ☞ Русские народные былины
 - ☞ Былины. Алёша Попович и Тугарин Змеевич

ROMÁN (РОМАН)

- fiktivní prozaické vyprávění značné délky, ve kterém jsou historicky reprezentované postavy a děje popsány ve více či méně složité zápletky
- slovo román má původ ve francouzském sousloví *lingua romana* neboli jazyk románský, lidový, tedy takový, který stál v opozici k *lingua latina*. Z *lingua romana* byl později odvozen termín *roman*, který se užíval pro literaturu psanou v národních jazycích
- geneze žánru
- vývoj:
 - od 19. století – dva proudy: zábavné čtení (развлекательное чтение) – od masové (массовая) k bulvární (бульварная); paraliterární (паралитературный)
 - autentičnost (аутентичность) a fikce (фиктивность)
 - typizace (типизация) postav a prostředí, umělecký detail (деталь)
 - narativní postupy
 - 20. století – [antiromán](#) (антироман), postmoderní (постмодернистский)

ZÁKLADNÍ KATEGORIE ROMÁNU

- žánry historicky vzniklé a časově zřetelně vymezené
- na základě literárních směrů
- žánry definované svým obsahem, tematicky – prostředí, tematická oblast
- žánry definované svojí kompozicí
- podle konzumentů
- z hlediska funkčního zaměření
- podle specifického literárního způsobu zpracování látky

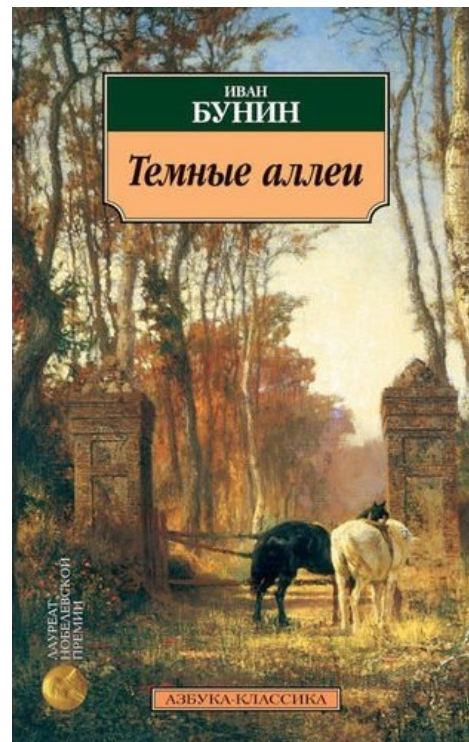
Román: *historický (исторический), utopický (утопический), společenský (общественный), psychologický (психологический), kriminální (криминальный), dobrodružný (авантюрный), filosofický (философический), epistolární (эпистолярный), satirický (сатирический), životopisný (биографический), reportážní (репортажный), publicistický (публицистический)*

STŘEDNÍ EPIKA

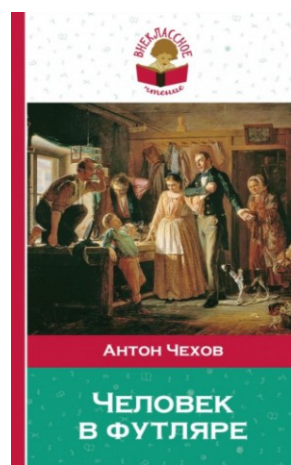
NOVELA (НОВЕЛЛА)

- prozaický žánr středního rozsahu s jednou dějovou linií směřující k překvapivé pointě
- rychlý spád děje, atraktivita příběhu, nepředvídatelné zakončení
- romaneto
- G. Boccaccio, G. Chaucer, J. Arbes, A.P. Čechov, I. Bunin , A. Grin, A. Kuprin

POVÍDKA (РАССКАЗ)

- nekomplikovaný syžet (jedna dějová linie, jeden protagonista, ohraničené množství vedlejších postav).
- jednodušší příběh s menší mírou napětí; stručnější
- detaily a popisy
- tematicky různorodé
- arabeska (арабеска), humoreska (юмореска), skaz (сказ)

(ПОВЕСТЬ)

MALÁ EPIKA

ANEKDOTA (АНЕКДОТ)

- komicky pointovaná epická miniatura, charakterizující určitou osobu nebo lidskou skupinu
- kompoziční princip
- nosné tematické jádro
- hlavní znaky; humor

- [A.P. Čechov – humorista](#)

Девушка приходит сдавать экзамен по литературе.

Преподаватель: Фамилия, имя?
Девушка: Если не сдам, то Анна Каренина.

MUŽ A JEHO DVĚ ŽENY (podle Ezopa)

V dobách, kdy mužové směli mít více žen než jenom jednu, žil v Athénách člověk ve středních letech, ani mladý ani starý. Vlasy mu právě začínaly šedivět, ale on se zamiloval do dvou žen zároveň a vzal si je obě za manželky. První z nich byla mladá a hezká. Řekla si: „Můj manžel musí vypadat tak mlád jako já.“ Druhá manželka byla už starší žena. Žila v obavách a pochybnostech o lásce svého muže. Říkala si: „Můj manžel vypadá příliš mladě. Vedle něho jsem stará. To nemohu dovolit.“ A tak mladá žena horlivě vytrhávala svému muži šedivé vlasy, kdež to ta starší mu stejně pečlivě vytrhávala každý černý vlas, který našla. Po nějakou dobu byl manžel rád, že se obě ženy tak pečlivě starají o jeho zevnějšek. Když se však jednoho dne podíval do zrcadla, viděl, že mu na hlavě nezůstal ani vlásek a že je úplně holohlavý...

BAJKA (БАСНЯ)

- krátký smyšlený příběh s mravním ponaučením, veršovaný nebo prozaický, v němž zvířata či věci jednají jako lidé
- vycházejí z lidové moudrosti a přísloví
- formou prózy nebo ve verších
- cenzura
- dětská literatura
- Ezop, Jean de La Fontaine, Smil Flaška z Pardubic
- [👉 I.A. Krylov](#)

<https://www.youtube.com/watch?v=aznro-mvekM>

RODOBENSTVÍ (ПРИТЧА)

- parabola (парабола) – od řeckého parabolé – přirovnání
- alegorický (аллегорический) způsob výkladu

Притча про жизненный урок

Отец с сыном шли через горы. Мальчик споткнулся о камень, упал, больно ударился и закричал:

– А-а-а-й!!!

И тут же услышал откуда-то из-за горы голос, который повторил за ним:

– А-а-а-й!!!

Любопытство одержало верх над страхом, и мальчик прокричал:

– Кто тут?

И получил ответ:

– Кто тут?

Рассерженный, он закричал:

– Трус!

И услышал:

– Трус!

Мальчик посмотрел на отца и спросил:

– Папа, что это?

Мужчина, улыбаясь, крикнул:

– Сын, я тебя люблю!

И голос ответил:

– Сын, я тебя люблю!

Мужчина крикнул:

– Ты – лучший!

И голос ответил:

– Ты – лучший!

Ребенок был удивлен и ничего не понимал. Тогда отец объяснил ему:

– Люди называют это эхом, но в действительности это есть жизнь.

Возвращает тебе все, что ты говоришь и делаешь.

POHÁDKA (СКАЗКА)

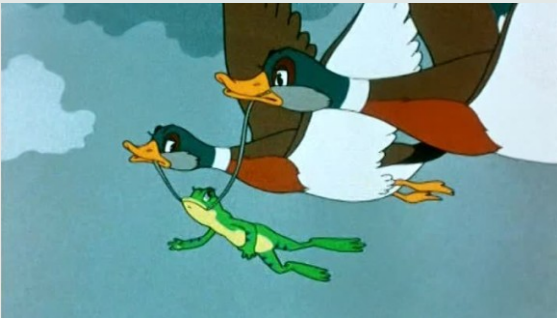
- prozaický žánr lidové slovesnosti, jehož vyprávění podává objektivní realitu jako nadpřirozenou s naivní samozřejmostí, jako by vše bylo skutečné; přes svoji fiktivnost tak zpravidla postihuje některé základní lidské touhy, etické normy a obecné životní pravdy
- Charakteristické rysy pohádek:
 - pohádkový svět
 - stereotypní formule
 - eliptičnost vyprávění
 - retardace
 - opakování
 - magická čísla
 - kouzelné předměty
 - postavy
- Lidové (folklorní) pohádky (народные сказки) X autorské (moderní) pohádky (авторские сказки)

ZÁKLADNÍ ROZDĚLENÍ POHÁDEK

Pohádky o zvířatech
(сказки о животных)

☞ С.Г. Козлов
„Ёжик в тумане“

☞ В. Гаршин
„Лягушка путешественница“

Кouzelné pohádky
(волшебные сказки)

☞ А.С. Пушкин
„Сказка о рыбаке и рыбке“

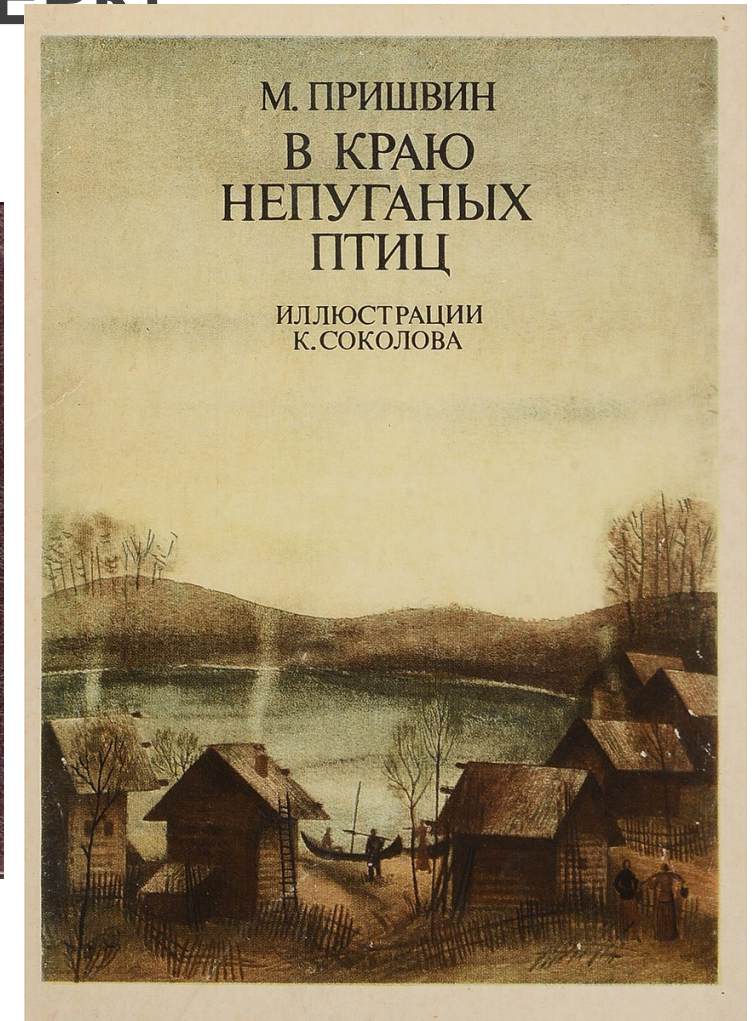
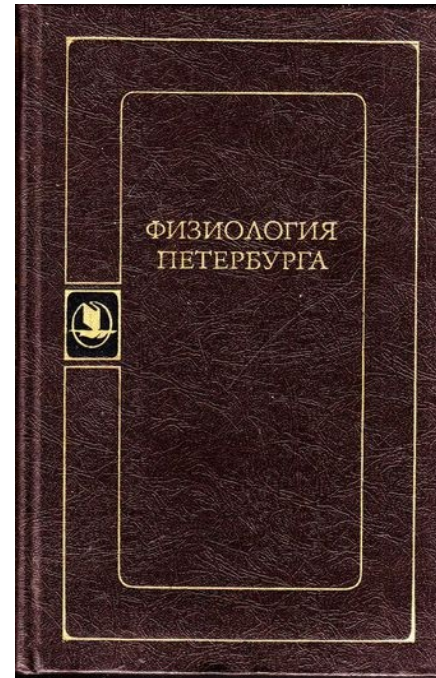
Světské (novelistické)
pohádky (бытoвые
сказки)

☞ В.Ф. Одоевский
„Сказка о четырёх глухих!“

UMĚLECKÁ ČRTA (ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ОЧЕРК)

- drobnější prozaický útvar, menší než povídka
- jednoduchá fabule
- záznam ze života
- tzv. Naturální škola
- I.S. Turgeněv, G.I.Uspenskij, M.M. Prišvin, K. Paustovskij

А. Блок «Двенадцать»

Черный вечер.
Белый снег.
Ветер, ветер!
На ногах не стоит человек.
Ветер, ветер
На всем божьем свете!

Завивает ветер
Белый снежок.
Под снежком - ледок.
Скользко, тяжко,
Всякий ходок
Скользит - ах, бедняжка!

От здания к зданию
Протянут канат.
На канате - плакат:
"Вся власть Учредительному Собранию! "
Старушка убивается - плачет,
Никак не поймет, что значит,
На что такой плакат,
Такой огромный лоскут?
Сколько бы вышло портянок для ребят,
А всякий - раздет, разут..

<https://ilibrary.ru/text/1232/p.1/index.html>

POÉMA (ПОЭМА)

- rozsáhlejší epická, lyricko-epická skladba
- vyjádřena ve verších
- hojně zastoupena v ruské literatuře
- A.S.Puškin, M.J.Lermontov, V. Majakovskij, S. Jesenin, M. Cvetajevova, A. Achmatova, A. Tvardovskij, J. Jevtušenko, A. Vozněsenskiij

POUŽITÁ LITERATURA

- BACHTIN, Michail Michajlovič. *Román jako dialog*. Praha, 1980
- PAVERA, Libor a František VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. 422 s. ISBN 80-7182-124-1.
- PETRŮ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2000. 196 s. ISBN 80-85839-44-X.
- POSPÍŠIL, Ivo. *Ruský román znovu navštívený: historie, uzlové body vývoje, teorie a mezinárodní souvislosti : od počátků k výhledu do současnosti*. V Brně: Nadace Universitas, 2005. Scientia. 209 s. ISBN 80-7204-423-0.
- RICHTEREK, Oldřich. *Úvod do studia ruské literatury*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. 122 s. ISBN 80-7041-640-8.